

O'SMIRLAR TARBIYASINING QIYINCHILIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING KELIB CHIQISH SABABLARI

Qodirova Malikaxon Qaxramonovna – JDPI, katta o'qituvchi
Nahalboyeva Nigora – JDPI, 3-bosqich talabasi

Annotasiya: Maqolada o'smirlik davrining psixologik jihatdan rivojlanish xususiyatlari, o'smir shaxsining shakllanib, kamolotga erishish yo'llari va unga ta'sir etadigan biologik va ijtimoiy omillarning ta'siri masalalari, olimlar tomonidan o'smirlardagi qiyinchiliklar va bu qiyinchiliklarni sabablari xaqidagi fikrlari berilgan, o'smirlar bilan ishlash bo'yicha tavsiyalar mavjud.

Tayanch so'zlar: o'smir, psixik o'sish, kamolot, jinsiy balog'at, xarakter, xususiyat, o'z-o'zini anglash, ota-ona, pedagog, psixolog, e'tibor, qiziqish.

Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Prezidenti sifatida birinchi imzolagan qonun hujjati 2016-yil 14-sentabrdagi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun ekanida ham ramziy mazmun-mohiyat mujassam. Binobarin, aholisining yarmidan ko'prog'i yoshlardan iborat bo'lgan mamlakatda yoshlarga oid davlat siyosatini izchil amalga oshirish, yosh avlodni har tomonlama yetuk va barkamol, intellektual salohiyatli, o'z qat'iy pozitsiyasiga ega, yurtda amalga oshirilayotgan islohotlarga befarq bo'lmagan, yurtning ertangi munosib kelajagi uchun daxldorlikka tayyor, maqsadga intiluvchan, serg'ayrat, vatanparvar, sadoqatli, komil shaxslar sifatida tarbiyalash O'zbekistonni dunyoning eng rivojlangan davlatlari safidan o'rin olishning muhim omili ekanini mamlakat rahbari va hukumat yaxshi anglaydi. Prezidentimiz etibor qaratgan yoshlarning kopchiligini o'smir yoshidagi yoshlar tashkil etadi.

O'smirlik – bolalikdan kattalikka o'tish davri bo'lib, fiziologik va psixologik jihatdan o'ziga xos xususiyatlari bilan xarakterlanadi va bu davrda o'smir tarbiyasiga e'tibor qaratish va bu tarbiya jarayonidagi qiyinchiliklarga yuzaki qaramaslikni taqozo etadi.

O'smirlardagi asosiy o'zgarishni nimalar tashkil etadi? O'smir o'zini asta – sekin katta odam deb qis qila boshlaydi, lekin ko'p odat va xususiyatlari bolalarcha bo'lib qoladi. Bu hissiyot kattalik hissi deb ataladi va o'smirlikda asosiy psixologik yangilikdir. Bu his o'smirda o'ziga, atrofga muhitga, odamlarga nisbatan yangi hissiy pozitsiyani yuzaga keltiradi. U bolalar xulq-atvorini kattalar xulqi va qadriyatlariga qayta orientatsiya qila boshlaydi. O'smir o'z huquqlari doirasini kengaytiradi, kattalarni esa cheklashni xohlaydi.

O'smirlar bilish jarayonlarida ham o'sish kuzatiladi. O'smirning qiziqishlari ortadi, bilish faoliyati maktab programmasidan tashqariga chiqadi, mustaqil o'qiy boshlaydi. Uning tafakkurida tanqidiylik, mustaqillik hosil boladi. O'qituvchi o'quvchilarga o'quv materilallarini taqqoslashni, mavhumlashtirishni, o'z fikrini tog'ri, ravon va aniq ifodalash yo'lini tshuntirib berishlari lozim. O'smirlarning o'quv

faoliyatida, o'quv materialini o'zlashtirish darajasida, umumiy intellektual rivojlanishida turli darajadagi o'quvchilarni uchratish mumkin.

Maktabda o'qitiladigan fanlar o'smir uchun o'z taxminlarini yuzaga keltirish yoki tekshirish uchun sharoit bo'lib xizmat qiladi. J.Piajening ta'kidlashicha, "Ijtimoiy hayot uch narsaning ta'siri - til, mazmun, qoidalar asosida shakllantiriladi". Bu borada o'zlashtirilgan ijtimoiy munosabatlar o'z-o'zidan tafakkurning yangi imkoniyatlarini yaratadi. Ma'lumki, o'smirlik davrida o'smirning "meni" qaytadan shakllana boradi. Uning atrofidagilari ayniqs, o'z-o'ziga bo'lgan munosabati, qiziqishlari, qadriyatlarini yo'nalishi keskin o'zgaradi. O'smir yoshdagi bolani birinchi galdagi intilishi, u o'zini endi kichkina bola emas, balki katta bolib qolganligini atrofdagilarga ishonitirishdan iboratdir. Mustaqil ishlar qilishga uringan o'smir shunday qilishga haqqi borligiga o'zini-o'zi ishonitiradi, chunki men endi "katta bo'lib qoldim" deb o'ylaydi. Shuning uchun ham psixologlar "katta bolib qolganlik tuyg'usi" ni shaxsning o'smirlik yoshdagi eng asosiy yangilik sifatida talqin qiladlar. L.S.Vigotskiy o'smirlik davrida qiziqishlarining o'zgarishiga bog'liq ravishta ikki fazani (salbiy va ijobiy) ajratib ko'rsatgan. Salbiy faza ilgari qiziqishlarining so'nishi va yangi dastlabki jinsiy qiziqishlarning paydo bolishi bilan bog'liq. Bunda quyidagi salbiy xulq-atvor ko'rinishlari namoyon boladi: ish qobilyatining, o'zlashtirishining pasayishi, o'smirning qopolligi va yuqori qo'zg'aluvchanligi, uning o'zidan qoniqmasligi va xavotirlanish va boshqalar. Ijobiy faza keng, chuqur yangi qiziqishlarining paydo bo'lishi bilan xarakterlanadi. O'smirda boshqalarning va o'zining psixologik kechinmalariga qiziqish paydo bo'ladi. O'smirlik davridagi inqiroz - o'smir kechinmalari, uning strukturasi, mazmunining qat'iy o'zgarishi, buzilishidir.

O'smirlik yoshida bolaning hayot sharoitlari va faoliyati ancha o'zgaradi, ruhiyatining qayta qurilishi roy beradi. Tengqurlari bilan muomala qilishning yangi shakllari paydo bo'ladi. Jamoada o'spirinning ijtimoiy maqomida o'zgarishlar ro'y beradi, ota-onalar va ustozlar tomonidan unga talablar kuchayadi. Bu yoshda o'spirinning vaqtinchalik oila va maktabda ruhiy ajralishi sodir boladi. O'spirinnig shakllanishida ota-onaning ahamiyati pasayadi. Odatda u rasmiy jamoa va norasmiy muomila guruhini tanlash bilan band boladi va oxir oqibat o'zini qulay sezadigan, unga hurmat bilan munosabatda bolinadigan guruhni tanlaydi. Bu sport, texnika togaragi bolishi mumkin. Shu bilan birga bu guruh o'smirlarning yig'ilishib, ichib-chekib o'tirishidagan yerto'la ham bolishi mumkin. Bu yoshda o'smirlarning kattalar xususan ota-onalar bilan muammolari paydo boladi. Ota-ona o'z farzandiga yosh bolaga bolganday qarashadi, bola esa bu g'amxorlikdan chiqib ketmoqchi boladi. Shuning uchun uning kattalar bilan munosabatida kop nizolar kelib chiqadi, bolada kattalar fikrlariga tanqid bilan qarash kuchayadi. Kattalar bilan munosabatlar xarakteri ham o'zgaradi: bo'ysunish pozitsiyasidan bola tenglik pozitsiyasiga o'tmoqchi bo'ladi. Bir vaqtning o'zida tengdoshlar bilan ham o'zaro munosabatlarining xarakteri o'zgaradi. O'spirinda kattalik hissi tug'iladi va hissiyot mustaqil bolishiga intilish, kattalarning xoxish istaklariga qarshi chiqishida namoyon boladi. Kichkina bolaga

qaraganda o'spirinning qiziqishlari ancha o'zgaradi. Ijodiy faoliyatiga intilish bilan bir qatorda o'spiringa qiziqishlarining beqarorligi ham xosdir.

O'spirinlik yoshining quyidagi o'ziga xos xususiyatlarini ajratsak boladi:

1. Emotsional voyaga yetmaganlik;
2. O'z xulq-atvorini to'liq nazorat qila olmaslik;
3. O'z ehtiyojlarini qondirish uchun imkoniyat va xoxishlarni to'g'ri baholay olmaslik;
4. Katta bo'lishga intilish;

O'spirin yetarlicha voyaga yetgan shxas emas. U insonning eng muhim xislatlari va jihatlari shakllanishi bosqichida bo'lgan shaxsdir. Bu bosqich bolalik va kattalik o'rtasidagi davrdir. Shaxs hali o'zini katta deb hisoblashi uchun yetarli rivojlanmagan, biroq shu bilan birga atrofdagilar bilan munosabatga kirishishi va o'z harakatlarida ijtimoiy norma va qoidalariga amal qilishi uchun yetarli rivojlangan. O'spirin aqilli qaror qabul qilishga ongli harakatlar sodir etishga va ular uchun axloqiy va huquqiy jihatdan mas'ul bo'lishga qodir. Shuni takidlash joizki, o'spirin o'z xatti-xarakatlari uchun huquqiy javobgarlikka tortiladigan shaxsdir. Garchi qonun voyaga yetmaganlarning ijtimoiy psixologik rivojlanishini inobatga olib, ular uchun cheklangan javobgarlikni belgilasa ham katta o'spirinlik va o'smirlik davrini shaxsiy javobgarlik bilan xarakterlanadigan yosh deb qabul qilsak biladi.

Inson umrining o'smirlik bosqichida, bizningcha, asosan ikkita xatarli jihat paydo boladi. Uning bittasi - kattalarga taqlid qilish, ikkinchisi - o'smirning oilada va maktabdagi nazoratdan chetda qolish. Shu ikki jihat katta yoshdagi odamlar e'tiboridan tashqari, o'z oqimida, maqsadga muvofiq, tarzda kechadigan bolsa, oqibat tarbiyasi qiyin deb ataluvchi o'smirlar paydo bolishiga olib keladi. Birinchi jihatni tahlil qilib ko'raylik, chunonchi, o'smirlikning bosqichidagi o'g'il va qizlarda ilk "kattalik" hissi yuzga keladi. Bu yoshdagi o'smir munosabat uslubini o'zgartiradi, axloq mazmuni ham keskin o'zgaradi. Kattalarning tashqi qiyofasi, yurish-turishi, ko'zga tashlanadigan ayrim tomonlari o'smir shu davriga tezroq yetish istagini uyg'otadi. Mo'daga qiziqish, o'ziga oro berish, o'zgacha "madaniy" hordiq chiqarish, mulozamat qilishga intilish kabilar. Ular kopincha talablariga, katta yoshdagi kishilarga, televizor va kinolarda ko'rganlarga taqlid qiladi. O'z tasavurrida nimani ommabob hisoblasa, huddi shu narsani namuna tarzda qabul qiladi. O'smirda o'zini-o'zi va o'zgalarni baholash mezonini anashu tariqa yuzaga keladi. Shuning uchun unda yangi his-tuyg'ular, orzu umidlar, sevgi haqidagi kitob sotib olish holatlari ko'zga tashlanadi. Psixologiya fanida inson xulq-atvoridagi o'zgarish, goho chetga og'ish hodisasi ijtimoiy hayot bilan bog'liqligi haqida umumiy qonuniyat mavjud. Jahon psixologlari olib borgan tadqiqotlar tarbiyasi qiyin o'smirlarning paydo bo'lishiga ijtimoiy muhitdan tashqari pedagogik psixologik omillar ham sabab bolishini ko'rsatmoqda. O'smirlar harakatlarini izchil va uzluksiz o'rganishlar ulardagi chetga og'ish ko'rinishlari turlicha bo'lishini takidlamogda.

Xulosa o'rnida shu narsaga alohida e'tibor berish lozimki, o'smirlik davridagi yuqorida keltirilgan o'zgarishlar ro'y berishi haqidagi J.Piyajening fikrlari

va L.S.Vigotskiy qarashlari, ya'ni o'smirlik davridagi qiyinchiliklarni oldini olishda ular yashaydigan tarbiya muhiti bolmish oila, o'smirlar uchun yuqori o'rinlarda turuvchi do'stlar davrasi va o'qish faoliyatini olib boruvchi ta'lim jarayoni bolib hisoblanishi va aynan o'sha ijtimoiy muhit o'smir hayotininig hal qiluvchi nuqtasi ekanligiga amin bo'ldik.

O'smirlik davridagi qiyinchiliklar yuzaga kelishini oldini olishda ota-onalarga quyidagi vazifalarni qo'yish maqsadga muvofiqdir:

- farzandlarga e'tiborli bo'lish
- ular bilan do'stona muloqot yaratish
- qiziqishlarini inobatga olgan holda tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatmasligini nazorat qilish va sharoit yaratib berish
- o'smir yoshidagi bolalarga yetarlicha vaqt ajratish va ularning ko'proq kitob o'qishiga, ya'ni ta'lim jarayonlariga bee'tibor bo'lmaslik
- OAV lardan ma'lum vaqtda va muayyan bir tartib asosida foydalanishlarini nazorat qilib borish va yuqoridagi barcha jarayonlarni to'g'ri amalga oshishini taminlashdan iborat.

Maktab amaliyotchi psixologlari uchun tavsiyalar:

- har bir yosh davrining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda ularni qiziqqan sohalarga yo'naltirish;
- o'quv jarayonidagi nafaqat o'smirlar psixologiyasiga balki boshqa bolalar tarbiyasiga ham birdek e'tiborli bo'lish;
- o'smir yoshidagi o'quvchilarning ota-onalari va maktab jamoasidagi boshqa o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etish;
- o'smirlardagi o'zgarishlarni doimiy nazorat qilish uchun turli xil metodikalarni tartib bilan qollay olish;
- o'smirning tengdoshlar davrasidagi muloqot jarayonini chetdan kuzatib boorish;
- bolalar bilan ularning qalbiga yol topa oladigan o'zaro hurmat va ishonch muhitini yaratishlari lozim.

Aynan yuqorida keltirilgan tavsiyalar o'z vaqtida va to'liq bajarilsa o'smirlikda yuzaga keladigan qiyinchiliklarning va ularning kelib chiqish sabablarini bartaraf etishga yordam beradi deb o'ylaymiz. O'smirlik davrining to'g'ri tashkil etilishi qolgan yosh davrlardagi muammolarga ham bee'tibor bo'lmaslikdan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G'oziyev. E. "Umumiy psixologiya". -T.;O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. 2010. 548-bet
2. Davlatshin. M.G "Yosh va pedagogik psixologiya". -T.; 2004
3. Nishanova. Z.T va boshqalar. "Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya". -T.;O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. 2018. 332-bet
4. Malikaxon Qodirova, [MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING BILISH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH](#), [Журнал Педагогика и психологии в](#)

современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari

5. Malikaxon Qodirova, МАШҒУЛОТЛАР ВА УЛАРНИНГ БОЛА ИДРОКИНИ ШАКЛЛАНИШИДАГИ АҲАМИЯТИ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 1 (2021): Zamonaviy ta'limda pedagogika va psixologiya fanlari

6. Malikaxon Qodirova, О'СМИРЛАР ПСИХОЛОГИЯСИ ВА О'СМИР ХУЛҚ-АТВОРИНИНГ О'ЗИГА НОСЛИГИ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari

7. Malikaxon Qodirova, АГРЕССИЯНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari

8. Malikaxon Qodirova, ВОСПРИЯТИЕ " Я " У ДЕТЕЙ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 1 (2020): Journal of Pedagogy and psychology in modern education

9. Malikaxon Qodirova, ЧЕЛОВЕК И СТРЕСС, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 1 (2020): Journal of Pedagogy and psychology in modern education

10. Jumanova, N. (2021). ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОБУЖДЕНИЯ БОЛЬШОЙ ГРУППЫ ДЕТЕЙ ЛЮБОВЬ К ЛИТЕРАТУРЕ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 1(1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1366>

11. Jumanova, N. (2021). ПРОФИЛАКТИКА ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДЕФЕКТОВ В РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 1(1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1365>

12. Nasiba Jumanova, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ АКТИВАЦИИ, УСКОРЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: Том 1 № 1 (2021): Zamonaviy ta'limda pedagogika va psixologiya fanlari

13. Obidova, D., & Nasiba, J. ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF HEALTH CARE INSTITUTIONS: PROSPECTS FOR THE APPLICATION OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE.

14. Sherboevna, N. J. (2020). THE USE OF INTEGRATED TECHNOLOGIES IN THE CULTIVATION OF CHILDREN'S SPEECH IN PRESCHOOL EDUCATION. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(2).

15. Dilfuza Qarshiboyeva, КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ, Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 1 (2021): Zamonaviy ta'limda pedagogika va psixologiya fanlari

16. Dilfuza Qarshiboyeva, IMPORTANCE OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES, Журнал Педагогика и психологии в

современном образовании: Том 1 № 4 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari

17. Qarshiboyeva, D. (2021). ЁШЛАРНИ КАСБГА ЙЎНАЛТИРИШДА ИЛМИЙ ИЗЛАНИШЛАР ҲАҚИДАГИ БИЛИМЛАР УЗЛУКСИЗЛИГИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://art.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2906>

18. Toshpo'latova, N. (2021). СНЕТ ТИЛИ FANLARINI O'QITISHDA O'QUVCHINING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI HISOBGA OLISH USULLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/3073>

19. Nodira Toshpo'latova, ПРИ ОБУЧЕНИИ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ - УЧИТЫВАТЬ ПСИХИКУ УЧАЩИХСЯ, *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 1 (2021): Zamonaviy ta'limda pedagogika va psixologiya fanlari*

20. Nodira Toshpo'latova, ТАЪЛИМ МУАССАСАСИ РАҲБАРИНИНГ МУЛОҚОТИ ТАЪЛИМ САМАРАДОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛИ СИФАТИДА, *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari*

21. Ахмедова Насиба Ачиловна, СОҒЛОМ МУҲИТ –СОҒЛОМ ОИЛА ТАЯНЧИ. <https://history.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2966/1982>

19. Ж.Мажидов. ПРОФЕССИОНАЛ ФУТБОЛ ЖАМОАЛАРИДА “ТРЕНЕР – СПОРТЧИ” ТИЗИМИДАГИ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ <https://scienceweb.uz/publication/865>

22. Imomqulova, F. (2021). ОИЛАДАГИ ТАРБИЯ УСУЛЛАРИНИ БОЛАНИНГ МУВАФФАҚИЯТГА ЭРИШИШИГА ТАЪСИРИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/3076>

23. Imomqulova, F. (2021). ОИЛАДА ЭР-ХОТИН МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ИЖТИМОЙ ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2962>

24. Imomqulova, F. (2021). ISSUES OF UPBRINGING IN UZBEK FAMILIES. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2620>

25. Imomqulova, F. (2021). ISSUES OF UPBRINGING IN UZBEK FAMILIES. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2620>

26. Маджидов, Д. Б., & Шарофиддинов, А. (2017). Социальный интеллект как совокупность способностей, обеспечивающих адаптацию личности в обществе. In *Актуальные вопросы современной психологии* (pp. 22-24).

27. Majidov, J. (2021). ВОПРОСЫ ГАРМОНИИ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ МОЛОДЕЖИ О СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ И УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНЬЮ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1369>

28. Majidov, J. (2021). НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ЧУВСТВА ОДИНОЧЕСТВА В ПОДРОСТКОВОМ ПЕРИОДЕ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1375>

29. Majidov, J. (2021). ШАХСГА ТИЗИМЛИ ЁНДАШИШДА ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (3). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/4325>

30. Hamdamov, X. (2021). ЗНАЧЕНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ В ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЛИЧНОСТИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/3345>

31. Hamdamov, X. (2021). МНОГОЗНАЧИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ВОЕННОЙ ПСИХОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1374>